

En grön revolution i Moçambique

MOÇAMBIQUE STÅR INFÖR en grön revolution. Det är ett kontroversiellt begrepp efter alla de negativa konsekvenser, ekologiska såväl som sociala, som uppstod när den genomfördes under 1970-talet i Asien och Latinamerika.

Är det samma gröna revolution som regeringens idag har i åtanke för Moçambique?

2006, innan den kom på tal i Moçambique, bildades *Alliance for Green Revolution in Africa*, AGRA. Initiativtagare var *Rockefeller Foundation*, en ledande aktör under den tidigare gröna revolutionen, och *Bill and Melinda Gates Foundation*, anhängare av genmanipulerade grödor.

EMPIRISKA FAKTA VISAR att de som tjänar mest på en grön revolution är de storföretag som säljer jordbruksredskap, utsäde, gödnings- och besprutningsmedel. Med företaget i centrum blir syftet att öka vinsten, att dominera marknaden och risken blir stor att bönderna bara ses som orsak till problem som uppstår. Då blir det rationellt att ersätta dem med krafter som har större ekonomisk makt, bättre kunskap om ny teknologi och kapacitet att anpassa sig efter de krav som modellen har på producenterna. I ett sådant scenario tenderar strategin att fokusera på utländska investeringar som med storskaligt jordbruk kräver stora arealer fertil jord och enkel tillgång till vatten.

I ett sådant läge, och speciellt då den moçambikiska bonden inte får några statliga subventioner, är det rationellt för staten att ge mark till utländska jordbruksföretag eftersom de kan generera högre avkastning.

Moçambikiska bönder får då allt mindre mark att odla, och till slut tvingas de att jobba på de stora utländska farmarna eller att emigrera till städerna. Somliga tillåts stanna kvar och fortsätta med självhushållande jordbruk, främst för att fungera som en reservarbetskraft åt farmarna under högsäsong. Med denna produktionsmodell löper Moçambique risk att återgå till sådant jordbruk som bedrevs under kolonialtiden.

DEN MOÇAMBIKISKA erfarenheten av de senaste årens stora industriella tillväxt är att lejonparten av vinsten stannar i händerna på de multinationella företagen och endast en liten del kommer nationen till gagn. En grön revolution, som prioriterar ökad användning av kemikalier och maskiner samt fler utländska producenter, medför liknande risker. Produktiviteten kan öka men utan att garantera några vinster för landet eller ens att livsmedelssituationen säkras.

Skulle det istället vara bönderna som är strategins kärna blir syftet en produktionsökning. Kemiska tillbehör och tekniska maskiner blir intressanta bara om de tar hänsyn till miljöaspekter och bidrar till en ökning av produktion på lång sikt.

Moçambique är i akut behov av att utveckla jordbruket, och det behövs både strategi och resurser för att det ska bli möjligt. Men lika viktigt är det att Moçambique har modet att våga säga nej till den sorts gröna revolution som AGRA erbjuder.

ROGERIO OSSEMAN

nationalekonom vid Institut för Ekonomiska och Sociala Studier, Maputo